

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԲԱՐՈՒՆԻՆԻՍՏԱՆԻ ԳԵՂԱՔԱԿԱՆ ԵՒ ԱՅԼՆ

ԲՍԺՆՈՐԳԱԳՐՈՒԹԻՒՆ (Կանխիկ վճարելի):

Հայաստան	Ուրիշ ամիս տեղ
10 ֆրանկ	Տարեկան բաժնորդագին 20 ֆրանկ
5 ֆրանկ	Վեցամսեայ » 10 ֆրանկ
2 1/2 ֆր.	Եռամսեայ » 5 ֆրանկ

Անէ գրութիւն կամ գրամ գրկել տնօրէն-խմբագրին այս հասցեով

M. PORTOUKALIAN

Directeur du journal Armenia

MARSEILLE (France)

ՏԱՐԻ
ԹԻՒ 30

1920 Ս. 91 11 28 72

(2. S. 1920 Ապրիլ 15)

ՊԱՅՄԱՆՆԵՐ

Խմբագրութիւնը եթէ հարկ համարի, համառոտելով և կամ մասամբ միայն կը հրատարակէ իրեն զրկուած գրութիւնները: Պարտաւոր չէ վերադարձունել չհրատարակուած ձեռագիրները: Ծանուցումներ կընդունուին հայերէն և ֆրանսերէն լեզուով: Ծանուցման 1 միջակ գիրը 2 անդիմ կարծէ: 1 զրգազրկէ 1 անգիր:

Les annonces en français et en arménien sont reçues au bureau de la Rédaction: Place Alexandre-Labadie, 17

ԲՈՎԱՆ ԴԱԿՈՒԹԻՒՆ

Դէպի լոյս. — Ձաւէն սրտորիարքի տեւակցութիւնը Անգլիոյ Թագաւորին հետ. — Լուրեր Կիլիկիայէն. — Սահակ Կաթողիկոսի մէկ նամակը. — Նամակ Աւստրիայէն (Վիեննա). — Տ. Ե. Տէր Վիշնանի մէկ կարեւոր նամակը Տ. Ա. Սիարոնեանին. — Կալկաթայի հանգաւակուծիւնը Քաղաքի հայ փախստականներին համար. — Տեսակցութիւն մը Տ. Վէրիգիտի հետ. — Սան-Բէմօի խորհրդաժողովը. — Անցուկարծ Մարտիկէն. — Ձիւնուրի «Հայագիտում» Հրատարակականը. — Նոր ստացուած հրատարակութիւններ. — Ծանուցումներ:

ԴԵՂԻ ԼՈՅՍ

Կը մօտենանք վերջին կայանին երբ այլևս հայ պետութեան հովա. նիին տակ պիտի գան զօրութիւն այն հայրենի հողամասերը որոնք ցարդ թիւրք բռնուցքին տակ կարիւնին տակաւին:

Սան-Բէմօի սեղանին վրայ է հայ խնդիրը. կը չափեն ու կը ձևեն, կը քաշքշեն ու կը կտրատեն յարափո. փոխ մինչև այն օրը երբ թիւրքա. կան դաշնագիրը պիտի ներկայացուի թիւրք պատուիրակներուն:

Երբեմն յուսողիչ, երբեմն մառլ շշուկներ կը շրջին ու բառ այնմ կը գրգռեն հայ մտայնութիւնները:

Սակայն յամենայն դէպս չկորուրն. ցնենք մեր պաղարիւնը և աշխա. տինք ամէն մարդիւր մէջ ցոյց տալ մեր ոյժը՝ որովհետեւ եթէ Դաշնա. կիցները այսօր չեն ուզեր զօհանել մեր ամբողջական ցանկութիւնները, կը պատրուակեն օր մենք բաւակա. նաչալի ու մով չենք:

Չյուզուինք այս գիտողութիւն. ներէն այլ ջանանք գործնականապէս պատասխանել թէ մենք ատակ ենք մեր պետութիւնը պահպանելու և զարգացնելու, ի խնդրութիւն մշտա. յոյզ և մշտախոռով Արեւելքի:

Ներքին ոյժ կը պահանջուի մենէ. Լոյս ճորճ շատ ցայտուն կերպով այդ յայտարարեց Լոնտոնի մէջ, երբ կըսէր թէ ամէն բանէ առաջ հայեր

իրենց վրայ պէտք է դնեն իրենց յոյսը: Այս պատգամը կուգայ պեր ճախօս կերպով ապացուցանել թէ որքան իրաւունք ունէին 1878ին Պէրլինի վեհաժողովէն յուսաւար հայ պատուիրակները որոնց ուղին և հայրիկը՝ Խորիմեան՝ երկաթէ չե. բեփի իր պատմական առակը ուզեց քանդակել հայ մաքերու մէջ:

Ինչ որ ալ ըլլան մեր սահման. ներք, մենք այլևս տէր պիտի դառ. նանք մեր ճակատագրին և պիտի կրնանք հանդիստ աշխատել ու բար. գաւաճիլ մեր սեփական բոյնին մէջ. ի հարկէ այժմէն պէտք է ջանանք որքան կարելի է. ապահովել մեր ապագան և ներկան, օգտուելով անցեալի փորձառութիւններէ:

Յաջողութեան էական պայմանն է աշխատանքը. խելացի, իրատես և հեռատես աշխատանք ամէն ուղ. զով թեմար:

Դաշնագրի ստորագրութիւնը թուղթի վրայ բաւական չէ, կայ գործադրութեան կնիքը. հայ զօ. բաւոր բանակ մը անհրաժեշտ է զլուխ կանգնելու համար այս դժուար դործին. բանակի խոստմնալից, կեն. սունակ կորիզը պատրաստ է, պէտք է մեծցնենք ու զօրացնենք դաշն:

Խօսելէ աւելի գործենք և ցոյց տանք մեր ոյժը որպէսզի համոզենք յոռետեսները, դժկամակները:

Պետութիւն մը մէկ օրէն միւսը չմեծնար մոգական դաւադանի հար. ւածով մը. 6 դար ստրկութիւն կրեցինք ու այսօր հազիւ տիրացանք մեր հայրենի տան մէկ մասին. չյու. սահաւորնք:

Մինակ զիտանք աշխատել, աշ. խառն աշխուրջ, հեռագատ և կու. բովի, դժուած նախաժամուած ծրագրով և հաստատամտութեամբ:

Այս կերպ աշխատութիւնը ազա. տութիւն է ինքնին:

Թ. ԵՂԻՇԷ

ՉՍԻՆ ՊԱՏՐԻԱՐԿԻ
ՏԵՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆԸ
ԱՆԳԼԻՈՅ ԹԱԳԱՌՈՐԻՆ ՀԵՏ

«Ճակատամարտ» ը իւր մարտ 30ի թուի մէջ արտատպելով Արմէնիան տրուած լուրը Անգլիայի թագաւո. րին հետ Պատրիարքի ունեցած տեւ. սակցութեան մասին, հարց տուած է. «Ինչե՞ր խօսեցաւ Անգլիոյ թա. գաւորը Զաւէն պատրիարքին»: Արմէնիայի ապրիլ 14ի թուին մէջ էլ կը կարդամ պ. Գ. Հայկեանի «36 տարի առաջ և այսօր» պատմական մի ակնարկը: Այս երկու գէպքերը առիթ տուին ինձ գրել խնդրոյ ա. ռարկայ եղող Նիւթի մասին, մնալով մասուրի թողաւորի սահմանների մէջ:

Նորին Ամենապատուութեան Լոն. տան հասնելէն մի քանի օր վերջ յայտնեցի իրեն մի երեկոյ, թէ մտա. գրութիւն ունիմ իրեն համար տեւ. սակցութիւն խնդրել թագաւորի հետ: Պատրիարքը մի վարկեան վա. րանեցաւ, թէ արդեօք տեսակցու. թիւնը պիտի չնորհուի: Թերեւս իրաւունք էլ ունէր, եթէ մտաբե. րենք Խորիմեան հայրիկի առաքելու. թիւնը և 36 տարի առաջ իր մեծ նախորդի ստացած պատասխանը Պոլսոյ անգլիական դեսպան Լօրա Տըֆրինէ, և այս ո՛չ թէ տեսակցու. թեան, այլ աղերսագիր մը անգլ. վեհապետին մատուցանելու մասին: Սակայն գիտնալով թէ ո՛րքան տար. բեր են այսօրայ հանգամանքները նախկինէն և վստահելով Գէնալը. բըրիի Արքեպիսկոպոսի հետ ունե. ցած լաւ յարաբերութեան վրայ,

զիմեցի վերջինիս, խնդրելով որ անպայման յաջողեցնէ այդ տեսակ. ցութիւնը: Գիմուէն 4 օր յետոյ հեռագիր ստացուեցաւ, թէ տեւ. սակցութիւնը նշանակուած է մարտ 9ին ժամը 11ին Buckingham Palace-ում: Պէտք է խոստովանիլ, որ այս տեւ. սակցութեան համար էլ որոշ ար. զեւքներ եղան, որոնց մասին խօսելը զեւ վաղամա՞մ է: Թէ ո՛վ պիտի ուղեկցէր Պատրիարքին մեր կող. մից, դա ոչ ինձնից և ոչ իսկ Պատ. րիարքից իրենից կախուած էր, այլ

Գէնալը բըրիի Արքեպիսկոպոսը որ. պէս տեսակցութիւնը առնող և պատ. րիարքը թագաւորին ներկայացնող յարմար գատեց, որ ես ուղեկցեմ. Պատրիարքին, և այն ոչ միայն որպէս թարգման, ինչպէս «Արմէնիան» գրած էր, այլ և որպէս Անգլիոյ Հայոց հոգեւորական ներկայացուցիչ: Այս ձևով որոշեալ ժամին պալատ գացինք, ուր տեսակցութիւնները եղան նախ թագաւորի լօրա քար. տուղարի հետ և ապա թագաւորի իրեն հետ: Ոչ ոք իրաւունք ունի այսօր այդ շատ կարեւոր և պատմա. կան տեսակցութեան բոլոր մանրա. մասնութիւնները հրապարակ հանել, բացի այնքանից, ինչ որ հրատա. րակուած էր «Արմէնիայի» մէջ:

Հիմա որ փաստը կատարուած է՝ ամեն հայ համեմատութեան է դը. նում նախկինը և այսօրանը, եւ ես բոլորովին նորն եմ զգում, ինչ որ վերջին Լուրի յօդուածագիրը՝ Պ. Գ. Հայկեան: Եւրոպական դիւանագի. տական շրջաններում ունեցած մեր այսօրայ յաջողութիւնները արգիւնք են ոչ թէ մեր այսօրայ գործիչների անհատական արժանիքների, այլ այն անմեղ արեան, որով ողորկեցան մեր լեռներն ու գաշաւը և այն քա. ջարի հայ մարտիկի մզած պայքարի, որը ցարդ գէնքը վար չի դրել և Ղարաբաղի ու Զանգեզուրի լեռ. ներսւմ շարունակուած է պաշտպանել Հայի պատիւն ու իրաւունքը: Երա. նի՛ թէ մեր բոլոր գործիչների օրը. տերը համակուին այս զգացումով, որով նոքա աւելի համեստ ու համե. րաշխ, աւելի երախտագէտ ու բա. րեխիղճ կդառնան:

Այս տութիւ պիտի յիշեմ նաև, որ բոլորովին անհիմն էր ոմանց կողմից յայտնուած այն կարծիքը, թէ Պատ. րիարքի Եւրոպա գալը անտեղի էր: Որքան որ խնդիրը Անգլիային է վերաբերում, պէտք է ընդունիլ որ Պատրիարքի այցելութիւնը շատ մեծ օգտակարութիւն ունեցաւ մեր աղգային ընդհ. գատին: Դրանով այդ գատին մատուցուեցան այնպիսի ծառայութիւններ, որպիսին չէին կարող մատուցուել ոչ Պոլոս Նու. պարի և ոչ էլ Ա. Ահարոնեանի կող. մից: Ճիշդ ժամանակն էր, որ Պատ.

ըրարքի հանգամանք ունեցող մէկը
օժանդակէր այն գործին, որը այդ-
միջոցին ծանրացած էր յիշեալ երկու
անձանց ուսերին:

ԱՅԷԼ Ծ. ՎՐԴ.

Հօնտօն

ԼՈՒՐԵՐ ԿԻՆԿԻՍԷՆ

Ատանաէն 5-6 քիլոմէթր հեռու
գտնուող Քիրէճ Օճաղը գիւղին մէջ
առջի օր թուրք չէթէները յարձա-
կում կը գործեն և 15 հայ ու յոյն
կը սպաննեն: Նոյն գիւղէն 3 հոգի
փախելով անցեալ իրիկուան եկած
էին Ատանա այս լուրը հաղորդելու
համար:

Վերոյիշեալ լուրին վրայ առջի
գիշեր մեծ յուզում կը տիրէր քաղա-
քին յունական շրջանակներուն մէջ:

— Ստացուած տեղեկութեանց
համեմատ հարունիէի մէջ 11 օրէ
ի վեր կռիւները կը շարունակուին:
Հարունիէի հայկական որբանոցին
որբերը երէկ Ատանա փոխադրուե-
ցան:

— Մեր տեղեկութեանց համե-
մատ հարունիէի մէջ կռիւները
բուն կերպով կը շարունակ-
ւին թուրք չէթէներուն և քը-
րանսացի զինուորներուն ու հայերուն
միջև: Կռիւներու մանրամասնու-
թեանց մասին ու է տեղեկութիւն
չէ ստացուած: Միայն կըսուի թէ
թուրք չէթէները մշտապէս օգնա-
կան ուժ կ'ստանան շրջանի գիւղե-
րէն:

Պաղէի հայերը մօտ օրերս Ատա-
նա պիտի փոխադրուին:

— Մէյտան էքպէզի մէջ անցեալ
օր հայկական Լէզէնի գումարտակ-
ներուն ֆրանսացի երեք հաշուակալ
ենթասպաները էքպէզի մօտերը
որսի ելած ըլլալով՝ չէթէներուն
կողմէ յարձակում կը կրեն ու կ'ըս-
պանուին:

(Կիլիկիա)

— Ատանաէն կ'երևն մեզ ապրիլ 3
թուականաւ:

Այնթապ վերադարձուեցաւ իս-
կէնտէրունէն ցամաք հանուած ֆը-
րանսական նոր ուժերու կողմէ:

Պօզանթինի շրջանին մէջ ֆրանսա-
կան օրծերու վրայ յարձակում գոր-
ծող միլիթները մեծ կորուստներով
են մղուած են: Նոր օրծեր ալ
զրկուեցան այսօր այդ կողմերը:

Պաղէի շրջանին մէջ կռիւները
սաստկացան: Ֆրանսացիք հարու-
նիյէն քաջուեցան խառապ՝ հայե-
րուն նահանջը ապահովելէ յետոյ:
Պաղէի մէջ ֆրանսացի մը և երկու
հայեր վիրաւորուեցան մօտակայ
բլուրներէն արձակուած գնդակնե-
րէն:

Հասան Պէյլի (Ամանոս) պաշար-
ւած է: Հայեր զօրաւոր գերքեր

բռնած են և կ'ապասն թշնամիին:
Ֆրանսական նոր օրծեր զրկուեցան
Պաղէ:

Հայկական նոր օրծեր կը զրկուին
Սիս:

Ատանայի թուրք վալին ամէն
շաբթ կը թափէ հայոց հետ համա-
ձայնութեան մը գալու համար: Միս-
կողմէ կ'ստուգուի որ չէթէներու
գործունէութեան համաձայն մէկն է:
Հայերը կորովի և պատուաւոր ըն-
թացք մը կը բռնեն ամէնուն հան-
դէպ:

Մերսին ցամաք հանուելու վրայ
եղող ֆրանսական օրծեր քիչ մը
ապահովութիւն ներշնչեցին քրիս-
տոնեայ բնակչութեան:

— Մէրսինէն 7 Ապրիլին գրուած
նամակէ մը կը տեղեկանանք հետե-
եալ պզտիկ լուրերը:

Այսօր ֆրանսական 3 զրահաւոր-
ներ ծովէն Սէլէֆէի ճամբուն վրայ
6 գիւղեր ու մարտիոնով այրեցին ու
քանդեցին և վերադարձան Մէր-
սինի առջև:

Ատանայի որբերը հոս պիտի գտն-
առաջին կառախումբը այսօր եկաւ:

Էքպէզ 12,000 հայ կայ եղեր: 150
կամաւորներ կը պաշտպանեն: Նոյն-
պէս Տէօրթ Եօլ շատ լու կազմա-
կերպուած է: Մինակ ջուրի ճամբան
կտրելու պատահականութեան հա-
մար հիմա հեռագրով 500 մէթրօ
երկաթ կ'ուզեն որ անյայտ տեղէ
մը խողովակով իջեցնեն գի զին
ջուրը: Խողովակները այսօր պիտի
զրկուին:

— Կիլիկիոյ ներկայ անապահով
վիճակէն յուզուած, Հ. Բ. Ը. Միւս-
թեան կեդր. վարչ. Ժողովը հեռա-
գրով մը դիմում կատարած էր Չօ-
րավար Կուրօին և Գնդապետ Պրէ-
մօնին՝ մասնաւորաբար Բարեգոր-
ծականի Մերսինի, Տէօրթ-Եօլի և
Հաճընի Որբանոցներուն և հիւան-
դանոցներուն պաշտպանութեան հա-
մար:

Հաճընով կը լսենք թէ Տէօրթ-
Եօլ ժամանած է ֆրանսական զրա-
հաւոր մը, որուն հրամանատարը ան-
ձամբ ուղեկցած է Միւսթեան Բէլէ-
կեան Որբանոցը և սրտապնդած է՝
յայտնելով թէ զրահաւորը մասնա-
ւորաբար Որբանոցին պաշտպանու-
թեանը արամադրուած է:

Որբանոցին Գոյսքաթ Թէքերը դա-
տիւներ և մարպանքներ ըրած են,
որոնցմէ զգացուած, հրամանատարը
գոչած է. «Կեցցէ՛ հայ Աղբը, կեց-
ցէ՛ այս որբերը այս աստիճանին
բերող հայկ. Բարեգ. Միւսթեանը,
կեցցէ՛ այս Միւսթեան Պոյսքաթ Թե-
ները»: Ինք ու հետեորդները ծափա-
հարուելով մեկնած են Որբանոցէն,
վտանգի պահուն Որբանոցին կողմէ
տրեւիք նշանները բացատրել
վերջ:

(Ա. րեւ.)

Ատանաէն ապրիլ 6ին մեզ գըր-
ւած նամակէ մը կը տեղեկանանք
որ Տիկին Զապէլ Եօլիեան գնացած
է Մէրսին ուր կը փոխադրուին
Ատանաէն որբանոցի ամենափոքրիկ
որբերը: Այդ փոխադրութեան ա-
ջակցելով Տիկին Սիրրիէն վ. փո-
թուգաբան, ինք ևս գնացած է
Մէրսին:

Նամակագիրը կը յայտնէ որ կեդ-
րոն տեղերը, ինչպէս Ատանա, Միսիս
և այլն, համեմատապէս ապահով են և
հանգիստ:

ՍԱՀԱԿ ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԻ ՄԷԿ ՆԱՄԱԿԸ

Աղբային Միւսթեան Մարտիլի
Մանածիկին ատենագետը Տ. Բ.
Սահաթեան փարիզէն ստացած է
20 ապրիլ թուակիր հետեւեալ նա-
մակը Կիլիկիայի Տ. Սահակ Բ. Կա-
թողիկոսէն:

Առաջին նամակէս ետքը երկրորդն է
այս: Ատանայէն օրեւէ նոր տեղեկութիւն
չունինք, բացի լրագիրներու հրատարա-
կութիւններէն, որոնք արդէն ծանօթ են
մեզ իրենց խտրութեամբ եւ հրատարա-
կութեամբ յաճախ չափազանցուած կըլլան:

Այս կերակէ 'ի Սէն-Տընի Կիլիկիոյ
տարաբար թագաւորին, Լեւոն Ե. Լու-
սինեանի դամբանին հանդիսաւորապէս
ուխտի գնացինք գաղթականութեան հոծ-
բազմութեան մասնակցութեամբ: Աղբա-
տիկ պսակ մը դրի Կիլիկիոյ հայութեան
սրտին հետ միասին:

Շաբաթ օրը պատուոյ սեղանմը տրուե-
ցաւ, ուր ինքնաբերաբար ի նպատակ Կի-
լիկիոյ հանգանակութեան ձեռնարկուեցաւ
եւ կը շարունակուի: Թերեւս 2 հարիւր
հազար ֆրանքի յանգի: Թէեւ պետքին
համեմատութեամբ աննշան, սակայն կա-
րի միջնարակաւ է իբրեւ պատու ինքնա-
յօծարութեան:

Երբ վերջանայ հանգանակութիւնը,
մտադիր եմ մեկնիլ 'ի վիենտիկ Ս. Ղա-
զար այցելելու եւ Հայոց գաղթականութեան
հանգչող մեծ փարպետներուն յիշատակը
օրինելու: Միտի Մարտիլ երկրորդ ան-
գամ այցելելու հայ պատուական գաղու-
թին եւ առաջին ողջոյնիս կապելու վեր-
ջին «Միայն բարեւ»-ը սրտագին օրի-
նութեամբ:

ՆԱՄԱԿ ԱԿՍՏՐԻԱՆԵՆ

Վիեննա, 14 Ապրիլ 1920

Վիեննայի Հայութիւնն ալ այժմ խը-
լրտման փուլի մէջ կը գտնուի: Մեծ է
հոս ոգեւորութիւնը: Թող տանք կազ-
մուած կրկին քննութիւններն այս բուն
մը Հայերէ, որոնք քիչ ատենէն 200,000
կէ-ի գումար մը հանգանակեցին, որուն
մէկ մասն առաքուեցաւ պատրիարքարան
ի նպատակ որբերուն, մաս մըն ալ Պրե-
լին՝ աջակցելու Հայոց կողմանէ Հայ
Հանրապետութեան տրուելիք նուէրին:
Այնչէս նաեւ ամբան տեղի ունենալիք
բանախօսութիւններուն եւ այլն, եւ այս
անգամ մտադիր եմ երկուող մը միայն
զրեկ պատմական օրուան մասին: Խօսքս
այն գոհաբանական հանդիսաւոր պատու-
րագի վրայ է, զոր գաղութն Հայ Հան-
րապետութեան համար մատուցանել տը-
լաւ Միլիթարեանց:

Զատիկ Նոր Կիւրակէն էր, Ապրիլ 11:
Հրաւիրեալ՝ տեղութեանց (Ամերիկա,

Գաղղիա, Գերմանիա, Պրազիլ, Լեհ, Հե-
ւետիա, Հունգարիա, Չեխ.) դեսպաններ,
նախարարներ, գորապետներ, սպաներ,
ուսուցչապետներ եւ ուրիշ մեծամեծ-
ու նշանաւոր աստիճանաւորներ ամբող-
ջապէս բունած էին փոքրիկ եկեղեցին,
կողմնակի մատուռներն ու վերնաբար-
կերը: Մուտքը տուած էր՝ ձրի: Նախորդ-
օրն առաւօտեան ժամը 5 1/2ին Պրեյնէն
վիեննա ժամանած էր Կրիսթիտո՝ Հայ
Հանրապետութեան ներկայացուցիչը:

Հրապարակը ինչ էր բազմութեամբ եւ
ինքնաշարժ կառքերով: Հնորիւ ոստի-
կաններու աշարքը հակողութեամբ ոչ մի
խառնակութիւն չէր: Գուռը ծառա-
գարդ էր եւ աստիճանները գորգով
ծածկուած: Նմանապէս ամբողջ եկեղեց-
ւոյ յատակն, վանդակներն ու չոգարան-
ները Պր. Պոյետեանի պարսկական գոր-
գերովը գոցուած էին: Իսկ աւագ խորանը
լոյսի ու բոյսի մէջ կը լոյար:

Ժամը 10ին սկսաւ պատարագն: «Խոր-
հուրդ խորին» վան նախերգանքն արդէն
հմայեց զիս եւ այն ամէնքն, որոնք ա-
ռաջին անգամ լսելու ու վայելելու բախ-
տը կ'ունենային: շատերու այնքն ալ պըս-
պղուն ոսկեղութեամբ թաւալաւոր գգեստ-
ներէն շնչացան, եմէ ներքի է այսպէս
լսել: Որչափ կ'երեւար, Միլիթարեանք
բանի մըն ալ չէին խնայած: Հագնելէն
վերջ, հայուհի մատաղ օրիորդ մը՝ բոլո-
րովին սպիտակ ու պճտուած՝ եկաւ
խոնարհեցնել հայ եւագոյն դրոշմ
պատարագին՝ Միլիթարեանց Աքա-
հօր Աղբայ. Գովրդեանի առաջ, որ
օրինեց զայն: Ապա մեկնեցաւ նա մե-
կուսի ու բերաւ զայն ծածանել հայ գա-
ղութի վերեւ: Հոն ամէն բան սքանչա-
ցում կը շարժէր: Բմայիչ էր խորանը,
սարկաւազներու կարգ ու կանոնը, եր-
գեցողութիւնը եւ երաժշտութիւնը: Ե-
րաժշտական խումբն հագուաւ լուս-
տաբերութեամբ ի մի ձուլուած էր. դաշ-
նակ, քնար բազմապիսի կառնիւթ, փի-
քօր, տաւիղ, սանդուր, Թմբուկ, փող,
ընդամենը 25 գործիք. գրեթէ նոյնապի-
սեւ երգիչ: Այսպիսի փոքրիկ եկեղեցւոյ
մը համար շատ էր. այսու ամենայնիւ
մեղմ թրթռացումներ ու ձկուն երեւեջ-
ներ պայծառ կը ցայտեցնէին արեւելեան
նկարագիրը եղանակներուն: Եւ ինչպէս
լսեցի, եղանակի մը մէջ նուագաւորները
բոլորովին յուզուած են եղեր, մինչ վեր-
ջին «Օրհնեցիցն» ամենուս արիւնք կե-
ռացնէր ու խորհրդաւոր հրաժեշտ կու-
տար մեզի: Այդպէս ասոնցմով միշտ
կենդանի պիտի մ'նայ: Պատարագի ժա-
մանակ ուրախութեամբ լսեցի նաեւ Հայ
Հանրապետութեան իշուիքը:

Վերջին աստիճան գոհ ու սրտաբաւ
մեկնեցան օտար հիւրերն: Մինչ աղբա-
յինքս եւագոյնին հետ դիմեցինք վանքին
հիւրարարին: Հոն հաւաքուածութիւններ
եղան. Պր. Տիգրան փառապետ 100,000
կէ-ի գնեց Հայու յաղթական դրօշին ա-
ռաջին համբոյրը. հանգանակութիւն եղաւ
նաեւ վնասներու կարօտութեան հա-
մար: Զուարթ խօսակցութիւնը սուրճով
Mechitarin բմակով եւ անուշիկով՝
1 1/2 ժամ երկարեցաւ: Այդ Միլիթարեան-
ութեան պարտիզին մէջ հայ գաղութը եր-
կիցս լուսնակալութեամբ՝ իբր յիշատակ
այն պատմական օրուան:

ՌԻԲՈՋ

Տ. Ե. ՏԵՐՎԻՇԵԱՆԻ ՄԷԿ ԿԱՐԵԿՈՐ ՆԱՄԱԿԸ Տ. Ա. ԱՀԱՐՈՆԵԱՆԵՆ

Միաւասիկ այն կարեւոր եւ ուրախա-
ւիթ նամակի պարունակութիւնը որ պէլ-
ծիգական պատուակալ հիւպատոս Տիար
Ե. Ա. Տերվիշեան կալիւթափ Հայ գա-
ղութին նկատմամբ գրած է Տիար Ա.

Ամբարձումնային եւ որի մասին յիշատակութիւն եղած էր Արմէնիայի նախորդ թիւին մէջ:

Պէտք (Սիւն). 10 մարտ 1920
Տիար Ա. Ահարոնեան,
Նախագահ Պատուիրակութեան
Հայ Հանրապետութեան

Փարիզ
Տիար Նախագահ,

Պարտք կը համարիմ հաղորդել
ձեզ հետեւեալ եղիւթիւնները:

Այս տարի յունվար ամսի սկիզբը,
Պաշտօնատիր Նախագահ Տիար Ա. Ահարոնեանի (Mr. J. C. Galstaun)
աջակցութեան շնորհով բաւական
կարեւոր գումար մը հաւաքուեցաւ
վերոյիշեալ փախտականներուն ի
նպաստ, շնայելով որ կալիւթիւն հայ
համայնքը հինգ տարիէ ի վեր խոշոր
զոհողութիւններ քրտած է ազգա-
յին դատին ի նպաստ:

Իմ կալիւթիւն հասած ժամանակ,
այդ տեղի հայ գաղութը որ Սպա-
հանի թիւին կը պատկանի, Սպա-
հանի առաջնորդարանէն նոր
ստացած էր հեռագիր մը որ կե-
մացներ թէ Հայ Հանրապետութիւնը
ճանչցուած է դաշնակիցներէն:

Այդ լուրին պատճառած ուրա-
խութիւնը այնչափ մեծ եղաւ այն-
տեղ որպէս հարկներին ամենամո-
տակայ հայ համայնքներու զգացած
ուրախութիւնը և գաղութին ամե-
նանշանաւոր անդամներէ մին, Տիար
C. L. Philipps, գնաց իր նոտարի
մօտ, փոփոխութիւն մտցնելու իր
կտակագրի մէջ որով 2 միլիոն ուսիլի.
(200,000 անգլ. լիւրը ստերլինգ,
ոսկի դրամով) յատկացուցած էր
կալիւթիւն մէջ համարարան մը
հիմնելու, որի ծախքը, Տիար ֆի-
լիպսոսեանի կարծիքով, պիտի հաս-
նէր 5 միլիոն ուսիլի: Տ. ֆիլիպ-
սոսեան իր կտակագրի մէջ յայտնէր
որ մնացած 3,000,000
ուսիլին կը հայթայթուի կալիւթիւն
բնակալ իր ուրիշ հայրենակիցներէ:

Երբ ևս այցելեցի Տ. ֆիլիպսոս-
եանին (այցելութիւնս կէսօրէն յետոյ
տեղի ունեցած էր), ինծի յայտնեց
որ նոյն օրը առաւօտ գնացած էր
իր նոտարի մօտ և իր կտակագրի
վրայ յետակալակ (codicille) մը աւել-
ցուցած էր պայման գնելով որ եթէ
իր մահէ յետոյ 3 միլիոն ուսիլին
չհայթայթեն իր հայրենակիցներ,
պէտք է որ իր 2 միլիոն ուսիլին
Հայ Հանրապետութեան նախագահի
տրամադրութեան տակ դրուի Հա-
յաստանի մէջ համարարանի մը
հիմնարկութեան համար: Երբ ևս
իրեն առարկեցի թէ կտակին այդ
տրամադրութիւնը բոլորովին չբաշ-
խաւորեւր համարարանին Հայաստա-
նի մէջ հիմնուիլը, Տ. ֆիլիպսոսեան
պատասխանեց թէ կրնամ այդ մա-

սին անհող լինել, թէ երբեք իր
հայրենակիցներ չեն լրացներ կալ-
իւթիւն մէջ համարարան մը հիմնե-
լու համար նախատեսուած և իր
կտակագրով պահանջուած 5 միլիոն
ուսիլին:

Տ. ֆիլիպսոսեան Սպահանցի պատ-
կառելի ծերունի մ'է որ առանձին
կը բնակի շքեղ ամարանոցի մը մէջ,
Այդ ամարանոցը ճիշդ այդ միջոցին
ծախեր էր և պէտք է տեղափոխ-
ւէր Տ. Գալստեանեանի սեփականու-
թիւնն եղող ոչ նուազ շքեղ և բազ-
մաթիւ գեղարուեստական առարկա-
ներով զարդարուած մէկ ամարանո-
ցին մէջ, այսուհետեւ հոն ապրելու
համար:

Տ. ֆիլիպսոսեան ինծի ըսաւ թէ
իր կա՛հ կարտին ալ ծախուած է և
երբ ևս նշմարեցի պատին վրայ կախ-
ւած իւզաներկ պատկեր մը, բնա-
կան մեծութեամբ, որ աշքառու կեր-
պով կը նմանէր իրեն, իրմէ խնդրեցի
որ զայն պահէ իր հիմնարկումով
Հայաստանի մէջ կառուցուելիք հա-
մարարանին համար ուր իր կեն-
դանագիրը իր պատշաճ տեղը գտած
պիտի լինի:

Այս իրողութիւնները ձեզ ծանո-
թացնելով, կը խնդրեմ, Տիար
Նախագահ, նկատի առնել թէ արդ-
եօք այդ պատկերը ինչ մը չէ քա-
ջալերելու հայրենասիրական զգա-
ցումները կալիւթիւն հայ համայնքին
որի ներկայացուցիչն է իր նշանաւոր
նախագահը Տիար Յ. Գալստեանեան
(Mr. J. C. Galstaun 234, Lover Cir-
cular Road) և ամբաստանելու իր բա-
րեկամ Տ. ֆիլիպսոսեանին (Mr. Philipps)
մտադրութիւնները Հանրապետու-
թեան ընկելիք կարեւոր կտակին մա-
սին, այժմէն իսկ իրմէ խնդրելով
իր պատկերը (portrait) որ կրնայ
պարծառք լինել հայրենիքին և օրի-
նակ հանդիսանալ մեր ուրիշ հայրե-
նակիցներին:

Պարտք կը համարիմ նաեւ ձեր
ուշադրութեան ներկայացնել Տիար
Յ. Աբգարեանը և իր քոյրը
Օրիորդ Ամի Աբգարեանը (Mr.
J. Apcar & Miss Amy Apcar), ուստի
և դուստր հանգուցեալ Յովհաննէս
Աբգարեանի (Mr. John Apcar), և
սերունդ այն անուանի գերդաստանի
որ ամէնէն աւելի նպաստած է կալ-
իւթիւն հայ եկեղեցւոյ հաստատու-
թեան, որուն համար կը համարձա-
կիմ հաւատուել թէ բոլոր հայ եկե-
ղեցիներուն տիպար կրնայ հանգի-
սանալ Օրիորդ Ամի Աբգարեան որ
արդէն պատկառելի անձնաւորութիւն
մ'է, հայերէն պատարագի ամբողջ
երգեցողութիւնը ձայնագրած է ե-
րեք հատորի մէջ և շնայելով իր
ընկերական բարձր գիրքին, ինք
անձամբ երգեհոնը կը զարնէ կալ-
իւթիւն եկեղեցիին մէջ և գալապե-
տութիւն կընէ: Իսկ իր մեծայարգ
եղբայրը կը գործակցի Լոնտոնի
Բրիտանական կոմիտէին և խոշոր
գումարներով նպաստած է այդ կո-
միտէի պրօպագանդին ի նպաստ
Հայաստանի անկախութեան: Հայաս-

տան պէտք է բազմաւոր համարի
զինք և պարծենայ որ այսպիսի ազ-
նիւ զաւակներ ունի հեռաւոր երկրի
մը մէջ ինչպէս է կալիւթիւն:

Վերջացնելով նամակս, ներքակ-
կը զրկեմ ձեզ Տ. Յ. Կ. Գալստեանեա-
նի կենդանագիրը, խնդրելով հաս-
ցնել զայն Հայաստանի կառավարու-
թեան որի համար օգտակար է ճան-
չել կալիւթիւն հայ գաղութի ազ-
գեցիկ և առատաձեռն գլխաւորը:
Վստահ լինելով որ ճշգրտութեամբ
կը գնահատեք ձեզ ներկայացուցած
եղելութիւնները, կը խնդրեմ ընդու-
նել Տիար Նախագահ, իմ բարձր աղ-
ետածութեանս հաւատարմութիւնը:

(Ստորագրուած)
Ե. Ա. ՏԵՐԿԵՆՅԱՆ

ԿԱԿԱՍՍՈՒՆ ԶԱՆԳԱՆԱԿՈՒԹԻՒՆԸ
ԲԱՐՈՒՐԱՆ ԶԱՅ ՓԱՅՍՏԱԿԱՆՆԵՐԻՆ
ԶԱՄԱՐ

Բաքու քաղաքի փակաստակներին ի
նպաստ հանգանակութիւնը կալիւթիւն
մէջ, որի մասին գրած էին կալիւթիւն
Արմէնիայի եւ Տ. Ե. Տերկիւնեան ալ իր
նամակով տեղեկութիւններ տուաւ Ար-
մէնիայի նախորդ թիւին մէջ, մինչեւ մարտ
27-ը հասած է 65,350 ուսիլին ինչպէս իր-
աւասարակուած է տեղական անգլիկէն
մամուլին մէջ, մանրամասնօրէն նշա-
նակուելով հանգանակութեան մասնակ-
ցողներին տուած գումարները:

65,350 ուսիլին կալիւթիւնի պիտեան
հրապարակագրին համեմատ կընէ գրե-
թէ 392,100 ֆրանկ:

ՏԵՍԱԿՅՈՒԹԻՒՆ ՄԸ
Տ. ՎԵՆԵԶԵԼՈՍԻ ՀԵՏ

Տեղիս «Լը ֆրէն Մարսէյէ» օ-
րաթերթի մասնաւոր թղթակից Տ.
Լէոն Պուտուրէսք տեսակցութիւն
մը ունեցած է ապրիլ 21-ին Սան
Բէժօի մէջ Տ. Վենիզելոսի հետ՝
թիւրքական խնդրի մասին: Այդ
շահեկան տեսակցութեան թարգմա-
նութիւնը կը գնեք ստորեւ:

Գերագոյն խորհուրդը երկէ 3 ժամ
շարունակ մտիկ քրաւ Տ. Վենիզե-
լոսին որ բարեհաճեցաւ այսօր ընդունիլ
զիս երկար ժամանակ և իր սովորական
անկեղծութեամբ ու աղետութեամբ պո-
տասխանել իմ քրած հարցումներն թիւր-
քիայի խաղաղութեան զանազարի մասին:
Ահաւանկ հակիւր և ճիշդ նկարագրու-
թիւնը այն թանկագին ու հաւատարմ տեղե-
կութիւններին որ կրցայ քաղել խօսակցու-
թեանս միջոցին այն պետական անձնաւո-
րութեան հետ որ ամենէն լաւ կը ճանչնայ
Հայաստանի պատճառներով, օսմանեան այն-
քան կարեւոր հարցի ներկայ ստոյգ վիճակը:

Գաշնակիցներին միջև կատարեալ հա-
մաձայնութիւն մը իրականացած է դաշ-
նագրի պայմաններին վրայ որ թիւրքիային
պիտի ազդարարուի մայիս 10-ին: Հաւանու-
կան է, եթէ ոչ ստոյգ, որ թիւրքիան ա-
ռանց բողոքելու չպիտի ընդունի այն ազա-
տարար փաստաթուղթը որ իր բռնակալու-
թենէն պիտի փրկէ հինգ դարէ ի վեր իր
ճնշած ժողովուրդները: Բայց այս բողոքը
չկրնար կրթնիլ ոչ մէկ ազգու գիմարու-
թեան վրայ որովհետեւ Տ. Վենիզելոս ար-
գարացի կերպով զիտել կուտայ որ Գաշնագի
րը իր մեծ մասով գործնականապէս արդէն
գործադրութեան մէջ է:

Արարիան, Պաշտօնը, Սիրիան, Կի-
լիկիան, Չմիոնը, Ատանան գրաւուած են
Համաձայնութեան զօրքերով որոնք իրենց
ձեռքի մէջ ունին նաեւ Կ. պօլսիւն և նե-
ղուցները: Արեւմտեան թիւրքիայի մէջ
40,000 յոյն զօրքեր պատրաստ են ա-
ռանց մեծ ջանքի մը գրաւելու, յօրատր
ժամանակին, Արեւելեան թիւրքիան և Ար-
բիանուպոլիսը:

Այնպէս որ, կընէ Տ. Վենիզելոս, Հա-
մաձայնութիւնը զինուորական նոր ջանք մը
միայնակիտի ունենայ կատարելիք, դաշնա-
գրի գործադրութիւնը այս հողամասերի մէջ
ապահովելու համար:

Հայաստանը միայն պիտի պահանջէ առ-
ժամեայ նիւթական աջակցութիւն մը մին-
չեւ այն օր որ ան կարենայ կազմակերպել
իր վերստին ձեռք բերած անկախութիւնը:
Այս աջակցութիւնը պէտք է ըլլայ դա-
մական և զինուորական:

Ամերիկան, որ միշտ այնքան օրինաւո-
րապէս և ջերմ կերպով շահագրգռուած է
Հայաստանով, հարուստ է միլիարներով:
Յիսուս հարկը միլիոն տոլար, որ ոչինչ
է անոր համար, պիտի գիւրացնէ տնտե-
սական արագ վերականգնուելու այս ճար-
տարագործ ժողովուրդին:

Կը մնայ Հայաստանի զինուորական
պաշտպանութիւնը որ Տ. Վենիզելոս կը
կարծէ թէ կարելի է ապահովել քառասուն
հազարեակ մը մարդով:

— Հազար մէկ գումարտակ (brigade)
կիշնայ իւրաքանչիւր դաշնակցի, կառնցնէ
ան, և առ առաւելն մէկ տարուայ համար
միայն: Միթէ՞ այս իրապէս շատ ծանր
զոհողութիւն մըն է, երբ մարդ խորհի յա-
ռաջ գալիք արգիւնքի մեծութեան վրայ:

Մէկ խօսքով՝ Տ. Վենիզելոս շատ լաւա-
տես է թիւրքիայի դաշնագրի գործադրու-
թեան հետեւանքներին վրայ: Այնուազ լա-
ւատես է Պաշտօնի իրադրական ապա-
գային վրայ, ասորի ապահովութիւնը հաս-
տատմութեամբ կը փնտէր Պաշտօնի
դաշնակցութեան մը մէջ որի ծրագիրը են-
թարկած է Արգերի Ընկերութեան: Յու-
նաստանը, Եւրոպայի արեւմտեան, Ռուսիան
պիտի կազմեն այդ դաշնակցութիւնը որ
մէջ յետոյ պիտի կրնայ ընդունուիլ նաեւ
Պուլկարիան, ինչպէս Գերմանիան Արգե-
րի Ընկերութեան մէջ, երբ ան ապացոյց-
ներ և անվիճելի գրաւականներ տայ ան-
կեղծօրէն հրաժարելու առաւել կամ նուազ
քողարկուած իր նուաճողամտութենէն (im-
perialisme):

Վերջացնելով Տ. Վենիզելոս ինչ կը հա-
ւատէ թէ այն հարցերը, որոնք ժամանակ
մը դառնացուցին իտալեյական կարա-
բութիւնները, ամենքն ալ հարթուած են
փոխադարձ համաձայնութեամբ և թէ Խալկիան
ու Յունաստան իրր չէր բարեկամներ կը
մտնեն այն նոր դարաշրջանի մէջ որ կսկիւր
Եւրոպայի և աշխարհի համար:

ԱՆՅՈՒՆԱԳՈՒՄ ՄԱՐՏԻՆԵՆ

«Հոգեւորական» օրաթերթի խմբա-
գիրներէն Տ. Խալկիանեան անցած շաբթու
մէջ Մարտի 1-էն Կ. պօլսէն և մի քանի
օր այստեղ մնալէ յետոյ գնաց Փարիզ ուր-
կէ Ամերիկա անցնիլ մտադիր է:

Այդ հաղորդած իր տեղեկութիւններ կը
հաստատեն որ Կիլիկիայի վերջին գեպերը
շատ արտուր ապաւորութիւն գործած են
Կ. պօլսի Հայերին վրայ որոնք իրենց ցաւն
ու պայքարը յայտնելու համար որոշեւր են
ցոյց մը ընել եկեղեցիները փակելով: Չառ-
կին օրը ժամերգութիւն և պատարագ չէ
եղեր: Տ. Խալկիանեան Պատրիարքարանի
վարչութեան ընթացքը շատ դանդաղ կը
գտնէ համեմատելով ազգային դործերի
ստիպողական պահանջներին հետ:

ԶԻԹՈՒՆԻԻ
«ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ» ՀՐԱՏԱՐԱԿԱԶՄԱԿԱՆԸ
Հիմնադրված 1913ին
Վան-Կ.պոլիս

Տէր,

«Հայագիտում» Հրատարակչակա-
նը հիմնադրված է անձնական համաժողով
նախաձեռնությամբ և զուտ հայա-
գիտական խնամուած աշխատութիւն-
ներ լոյս ընծայելու նպատակով:

Հիմնադիր-հեղինակին ունեցած
նիւթական միջոցներովը ցարդ տըպ-
ւած են ինը հատորներ: Դեռ ան-
տիպ կը մնան երեսներէ մը ձեռա-
գիր ստուար գործերը (Տեսնել ցանկը):

Որպէսզի կարելի ըլլայ աւելի մեծ
չափով օգտակար դառնալ վերածնն-
ւող Հայաստանի գիտական պահանջ-
ներուն, անհրաժեշտ է որ գրասէր
հայրենակիցներ իրենց աջակցու-
թիւնը նուիրեն այս հանրօգուտ
ձեռնարկին:

Ամենէն հիմնական կարգադրու-
թիւնը կըլլայ անշուշտ՝ կարեւոր ֆոնտ
մը յատկացնել «Հայագիտում» ին
համար, որուն յաջորդական հրա-
տարակութիւններուն մէջ գրամը
ընթացքի և վաճառման զուտ շահէն
գրամագլուխը շարունակ վերա-
կազմուի:

Այս առողջ հիմերուն վրայ դըր-
ւած գործը՝ թէ՛ մշտական և ար-
դիւնաւոր պիտի ըլլայ, ապրեցնելով
նոյն ատեն գրական մշակը, և թէ՛
Հիմնադիր-վարիչին մահէն ետքը
Հրատարակչական իր աճած Դրա-
մագլուխը կը դառնայ ազգին օգ-
տակար մէկ սեփականութիւնը՝ Հա-
յաստանի մէջ:

Կարելի է նոյն ատեն նպաստել
գործին՝ հետեւեալ ձեւերէն մէկ կամ
միւսովը. —

1. Տարեկան կամ միանուագ նը-
ւէրներով:
 2. Պարբերաբար կամ միանուագ
վճարելի թուշակով մը:
 3. «Հայագիտում» ին հրատարա-
կութիւնները մեծաքանակ զնեւ-տա-
րածելով:
- Իխայոս ենք որ, Տէր, սիրով նկա-
տի կառնէք մեր այս բազմամեայ
ձեռնարկին ազգօգուտ անվիճելի
հանգամանքը, և զայն ձեր ու ձեր
ժանութիւններուն զուրկութեան քին ա-
ռարկայ դարձնելով՝ կը քաջալերէք
մեզ մեր սպարէզին մէջ:

Հիմնադիր. Տնօրէն

«Հայագիտում» Հրատարակչականին

ԶԻԹՈՒՆԻԻ

Հասցէ՝ Constantinople Péra Pancaldi,
rue Kaya No. 65 bis. Dikran Tchitouny.

Անտիպ երկասիրութիւններս

1. վանքաբառ կամ Գաւառական
բառարան, պատկերազգ. 1905ին իզմի-
րեանց Ա. Մրցանակով պատկուած:
2. Սասնանց Տուն, Հայ ժողովրդական
Վէպին եօթը հիւղին ամբողջական պատ-
մութիւնը, պոէ. և քարտիսաւոր:

3. Յէրան-Թուրան Սասնանց Տունին
լրացուցիչը:

4. Հայ բուսան (Flora Armena), Հա-
յաստանի բոյսերու Herbiere-ի և բազմա-
տական ուսումնասիրութիւններով:

5. Վանաշխարհ, վասպուրականի ըն-
դարձակ ազգագրութիւնը:

6. Սպարկերտ, Մանրամասն ազգա-
գրութիւնը՝ Սպարկերտ գաւառին, պատ-
կերազգ. և քարտիսաւոր:

7. Արեւելեան վիպաշխարհ, Հայկա-
կան հրաշալի հեքիաթներ, վէպեր և զրոյց-
ներ, ժողովրդական բնիկ բարբառներով:

8. Արեւելեան առականի, Հայ ժողո-
վրդական առածներ և առակներ, բա-
ցատրութիւններով ու համեմատութիւն-
ներով:

9. Հայ քնար, ժողովրդական անտիպ
երգեր, տաղեր, պարերգներ, կիսմիտաս
վրդ. և ձայնագրութիւն:

10. Արդի Հայ-բարբառ, լեզուաբա-
րաններ՝ արդիական հայերէնին, La-
rousse-ի մեթոտով, պատկերազգաբար:

11. Անձոր եւ անցքեր, Յատուկ Անուն-
ներու պոէ. քարտիսաւոր. բարբառ:

12. Անդրանիկ Սանսկրիտաւոր բա-
ռարան:

13. Արմատական բառարան, Հայերէն
արմատներու հիմնական բարբառ:

14. Հայ դիցան կամ Հայկական Գիցա-
բանութիւնը:

15. Մանկապարտէզ, Ժողովրդական եր-
գասցանքներ՝ մշակուած և ձայնագրուած
կիստ. վրդ. և աշխատակցութեամբ:

16. Հայ աւանդաբան կամ Անգլիանգլի-
ան, Հայկական աւանդութիւններու գանձարան:

17. Բնիկ արմատներ, Հայ Բնաշխարհի
արհեստները:

18. Անսանց տուն, Հայ ժողովրդ. վէպին
մշակուած քերթութեամբ, Poème:

19. Արեւտրական Հայաստան, պատկ.
եւ քարտիս. Արեւտրագրութիւն:

20. Անգլի Տարեցոյց (Յրացոյցի էջե-
րուն հետ): Լէն. Լէն.

«Հայագիտում Մատենաշար» ի
ցարդ հրատարակուածների ցանկը
տեսնել Արմենիայի նախորդ թիւին
մէջ:

ՍՍՆ ՐԷՄՕԻ

ԽՈՐՀՐԳՄԺՈՂՈՎԸ

Հոռի ամերիկեան դեսպան Տ.
Ճոնսըն Ներկայ գտնուեցաւ Սան-
Րէմոյի խորհրդաժողովի նիստերին,
Ուաշինգթընէն իրեն եկած հրահան-
գին համեմատ, իրեն դիտող միայն,
առանց մասնակցելու խորհրդակցու-
թիւններին:

— Սան-Րէմոյի խորհրդաժողովի
գրադուստրներն եղան Գերմանիային
զաշնագիրը գործադրել տալու
միջոցները, թիւրքական զաշնագիրը
և Հայաստանի սահմանազնութեան
խնդիրը: Այս երեք կէտերի վրայ
ալ զաշնակիցներին միջև կատարեալ
համաձայնութիւն գոյացած լինելով,
ժողովը իր պաշտօնը աւարտած
համարեւ և վերջացուցեր է իր
նիստերը երկուշաբթի երեկոյ:

Ժողովը մեր պատուիրակները,
Տ. Տ. Ա. Ահարոնեանը և Պոզոս
Նուպարը, իր ներկայութեան ըն-
դունելով երկաշօրէն բացատրու-
թիւններ անոնցմէ լսելէ յետոյ իր
յարմար տեսած որոշումներ առած
է Հայաստանի մասին վան, Մուշ-
էրզրում պիտի միացուին Հա-

յաստանի Հանրապետութեան. Եր-
զրէկաի վիճակը յայտարարուած
չէ դեռ. կըսուի թէ փոխանակ Տրա-
պիզոնի Րիզէ կամ Աթինա պիտի
տրուի իբրեւ Հայաստանի նաւահան-
գիւղ Սև ծովին վրայ. կարծողներ
ալ կան թէ Բաթումը միայն իբրեւ
առևտրական ճանապարհ պիտի ծառայէ
Հայաստանին:

— Խորհրդաժողովը որոշեր է նաև
Հայաստանի խնդրին նկատմամբ
ծանուցագիր մը ղրկել նախագահ
Ուիլսընին: Անգլիական պատուիրա-
կութիւնը խմբագրեր է ատոր
ծրագիրը որ ընդունուեր է խոր-
հրդաժողովէն:

ՆՈՐ ՍՏԱՑՈՒՄԸ
ՀՐԱՏԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

Հանդէս Ամսօրեայ Հայագիտական
ուսումնասիրութիւնի ԼԳ տարիի թիւ 1-3
(1920 յունվար մարտ) միացեալ թիւը
հրատարակուած է:

Բովանդակութիւնն է

Հայաստանի ազատութիւնը: — Առա-
պետական. Մատիկեան Դր. Զ. Ա.
Դիցարանութիւն: — Պատմական. Ահի-
նեան Զ. Յ. Աթմարայ կաթողիկոսաց
գաւազնագիրքը: Տէր Մարգարեան Զ. Յ.
Հայ Կաթողիկէ կղերին նահատակները: —
Մատենասիրական. La Roseraie d'Ar-
menie (Զ. Ն. Ա.): Տեսութիւն Առակաց
Սողոմոնի Ներսէսի եպիսկոպոսի Տարանի
(* Ռ. Ք.): K. Basmadjian: Histoire
moderne des Arméniens, depuis la
chute du royaume jusqu'à nos jours
1375-1916 (* Յ. Նորարեան): — Այլ-
ևայլք. — Հայ Հանրապետութեան պե-
տական Թանգարանը և Մատենադարանը
(Դր. Զ. Ա. Մ.): Ծնորդակութիւն:

Հանդէս Ամսօրեայ տարեկան բաժ-
նորդագիրն է 16 ֆր. ամէն երկրի
համար: Հասցէն՝

Rédaction de la revue «Handes Am-
sorya».. VII/2 Mechitharistengasse 4.
Vienne (Autriche).

ԾԱՆՈՒՑՈՒՄՆԵՐ

ԿԸ ՓԵՏՈՒՆԻՆ

Տիգրանակերտի Ազգային վար-
ժարանի ուսուցիչ նահատակ Մանուկ
Դանիէլեանի որդին վահան (վահէ)
կը վնասէ իր մօրեղբայրը Եղնիկ
Խանտանեան որ մեկնած է Ամերի-
կա, պատերազմէն առաջ: Կը խնդ-
րուի տեղեկացնել Կ.պոլիս ձախտա-
մարտի խմբագրութեան և կամքեան.
սա Արմենիայի միջոցով:

Անաստիոյ Զարա գիւղաքաղաքէն
բնիկ Արտաշէս Սէֆերեան որ այժմ
Մարսէյ կը բնակի, կը փնտռէ իր Ան-
րոն եղբայրը, անոր կինը Արտեսակ, գա-
ւալները՝ Պետրոս, Զաւէն, Ժիրայր,
Ծիածան, Մանուկ եղբայրը, անոր կինը
Գոհար, եւ իր պզտիկ եղբայրը Ալեքսան
Սէֆերեանը որ պատերազմէն առաջ
Կ.պոլիս կը գտնուէր:

Ասոնց մասին ունէ տեղեկութիւն ու-
նեցող Զարացի եւ ուրիշ հայրենակիցնե-
րէն կը խնդրուի իմացնել Արմենիայի մի-
ջոցով:

ՎԵՐԱՆՈՒՆԵՐ

Շաբաթ ամէն Երեք

Բաժնորդագիրը տարեկան 30 ֆր.:

Դրամ, նամակ եւ գրութիւններ ղրկել
հիմ Նաղիբ-անօրէնին այս հասցէով:

Dr. Léon Hampartzoumian.
16, Bould. St. Denis. PARIS

ԾԱՆՈՒ ԳԻՐՔԵՐ

Հ. Ս. Երեմեան. — ԳԵՂԵՅԻԿԸ
(Գրական պատմութիւն). 1915:

(Հայ գրական պատմութիւնը այս ըն-
դարձակ գործին մէջ ուսումնասիրուած
է գեղարուեստական տեսակետով: Այս
ոճով քննադատական գիրք մը առաջին
անգամն է որ լոյս կը տեսնէ մեր մէջ:

Հռչակաւոր Գեղեցիկների հիմ Նաղիբ-
հրատարակչին այս նոր գործը գրակի-
զարմած է նաեւ իր գեղատեսիլ նկարնե-
րով, բազմաթիւ կենդանագիրներով եւ
զանազան գեղարուեստական հրաշալիքնե-
րի ընդօրինակութիւններով որոցմէ ունանք
ոչ միայն իրենց գեղեցկութեան հրապոյ-
րով կը գրաւեցունեն, այլ եւ հայրենաշունչ
յիշատակներ արմնացունելով կը գեւորեն:
Գեղեցիկը գեղեցիկ է արդարեւ: Այս
մէջ գրիչն ու լրմիրը միատեղ աշխատած
են միմեք կրթելու, քննադատական ոգին
արմնացնելու եւ գեղարուեստական ճա-
շակը զարգացնելու: Հ. Ս. Երեմեան իր
քննադատութիւններով մասամբ կատա-
րած է հայ գրական պատմութեան նկատ-
մամբ եւ այն ինչ որ իբրեւ Գէն (Hip-
polyte Taine) անգլիական գրականու-
թեան պատմութեան նկատմամբ:

Գեղեցիկը, հարկըստ գեղատիպ
պատկերներով զարդարուած, որոնցմէ
շատեր առանձին թղթերի վրայ տպուած
եւ մի քանիսն գունագեղ են, կրնայ նաեւ
հետաքրքրաշարժ եւ հրապուրիչ գեղեցիկ
զարդ մը հանդիսանալ հայ տուների հի-
ւարարների սեղանին վրայ: 12 (13,50):

P. S. Lremian. — Nos Morts. 1917.
(Հայաստանի մարտիրոսութեան նկատմամբ
Հ. Ս. Երեմեանի ֆրանսերէն բանաստեղ-
ծական մէկ գրութեան է որ շատ մը թե-
թերի և գրագէտների կողմէն ներողներով
յիշատակութեան արժանացած է): Գին
0,50 անգլ. (0,60):

Իստիկոսնց. — Կրթարան կամ Գերմա-
նութիւն անգլիերէն լեզուի. 2 հատոր,
վէրի ոճով, գործնական հրահանգներով
որոնց Բաղդիքն ալ կայ գործին վերջը:
2 հատորը 5 ֆր. (5. 5 1/2 ֆր.):

1920 Թուականի

ՏԱՐԵՅՈՒՆՆԵՐ «Երեւան»

Շատեր մեզ դիմելով խնդրած էին
աժանագին ՏԱՐԵՅՈՒՆՆԵՐ մը որ գրական
բաժնէն գատ բովանդակէր նաեւ 1920ի
լիակատար ՕՐԱՅՈՒՆՆԵՐ: Իրենց խնդրան-
քին գոհացում տալու համար բերել տուած
ենք Կ.պոլիս «Երեւան» շաբաթերթի հը-
րատարակած Տարեցոյցը որ մեր գրա-
ստեանին մէջ կը վաճառուի հատը 4 ֆր.
եւ 50 անգլի. փոստով ղրկելով 5 ֆր-
անգլ. արձանագրուած (recommandé)
ծրագրով՝ 5 ֆրանգ եւ 40 անգլ. ֆ. Սակա-
ւածի օրինակներ բերուած լինելով, ցան-
կացուցնելը պէտք է փութան ստանալ:

ՏԱՐԵՅՈՒՆ—ԽՏԱԳԻՐ

Մ. ՓՈՐՓՈՒԳԱՆԵԱՆ
ՄԱՐՍԵՅԻ

Հայերէն Տպարան Մ. Փոքրագալեանի
Le Gérant: François CARRIERE.
Marseille. — Imprimerie du Midi